

BİR ŐEHİRİN RUHU:
ERZURUM
M. Sıtkı Aras

DERGÂH YAYINLARI 179

Erzurum Kitaplığı 10

Sertifika No 14420

ISBN 978-975-995-949-4

1. Baskı Kasım 1999

3. Baskı Mart 2019

Dizi Editörü

Muammer Çelik

Kapak Tasarımı

Ayşe Nurgül Kabasakal

Sayfa Düzeni

E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.

B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi

10. Cad. No: 15

Beylikdüzü/İstanbul

Tel: (212) 422 79 29

Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul

Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81

www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Bir Şehrin Ruhu: Erzurum'un yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

BİR ŐEHİRİN RUHU: ERZURUM

M. Sıtkı Aras

Bu kitapçığı zaman gelip tüm varlıklarını bir sofraya yaparak misafirlerine ikram eden gelip geçmiŐ tüm hanedanlarımızın, özellikle baŐhanedan Tivnikli Faruk Bey Hocamız, İhmal Mahalleli Merdiye Hanım'ın, Cinisli Naci Bey'in, Azaplı Gurrem Bey'in, Pinaduzlu Bekir Ađa'nın, Dllekli Nuri Bey'in aziz ruhlarına ithaf ediyorum.

M. SITKI ARAS

19.12.1943 tarihinde Horasan İlçesi Dölek Köyü'nde doğdu. Babası Nuri Efendi, annesi Şükriye Hanım'dır. İlkokulu Ardı Köyü'nde tamamladı. 1963 yılında Erzurum Lisesi'nden mezun oldu. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni 1968 yılında bitirerek Artvin'e Ziraat Mühendisi olarak tayin edildi. 1970 yılında bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi. 1982 yılında doçent, 1988 yılında profesör oldu.

Prof. Dr. M. Sıtkı Aras 1988 yılında kurmuş olduğu "Su Ürünleri Bölümü" ile Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne yenilik kazandırırken bölgenin önemli bir potansiyeline de öncülük etti. Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'deki beş yüzün üzerinde su ürünleri işletmesinin kurulmasında teknik destek sağladı. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Bölümü'nün (şimdi Su Ürünleri Fakültesi oldu) yirmi yılı aşkın bir süre başkanlığını yürüten Prof. Dr. M. Sıtkı Aras, 3 Ocak 2011 tarihinde emekliye ayrıldı.

Evli ve üç çocuğu olan M. Sıtkı Aras mesleği ile ilgili eserlerinin yanında çok sevdiği memleketi Erzurum'un kültür tarihi üzerine de çalışmaları vardır. Erzurum üzerine yayınlanmış eserleri: *Erzurum'un Manevi Mimarları* (Dergâh Yayınları, Erzurum Kitaplığı, Şubat 1996), *Bir Şehrin Ruhü: Erzurum* (Dergâh Yayınları, Erzurum Kitaplığı, Kasım 1999), *Erzurum'da Ziraat Kültürü ve Mahalli Ziraat Terimleri* (A. Yavuz Sönmez ile, Dergâh Yayınları, Erzurum Kitaplığı, Ocak 2009), *Söğüt Meyveleri* (Erzurum, 2011).

SUNUŞ

Havası, suyu, karı, toprağı, coğrafyası bir beldenin damarları gibidir. Bunlar dağ, deniz, çimen, çiçek ile birleşerek; rüzgârlara karışarak kültürü ile beraber o belde insanını yoğurur. Atalarımız Erzurum toprağını vatan kıldıktan sonra oraya kendi damgalarını basmışlar; bu yaylanın imarı Palandökenlerin gölgesinde vücut bulmuştur. Orada Horasan erenlerinin kutlu nefesinden kopup gelen serin yeller eser.

*“Nagehan ol şara vardım
Ol şarı yapılır ördüm
Ben dahi yapılır oldum
Taş u toprak arasında”*

diyen Hacı Bayram Veli misali, bu şehri ihya eden manevî mimarlar, bu şehre ilelebet baki kalacak bir ruh vermişlerdir.

Bir şehrin ruhu öncelikle orada doğmuş, büyümüş insanların alnında parıldar. Parlıtının türlü renkleri, sembolleri, timsalleri vardır. Bunların kimi gazi tipini, kimi alp tipini, kimi ârif tipini ifade etmektedir. Erzurum tarih boyunca, ilmin, irfanın, cesaretin, feragatın, şecaatın, merhametin bir potada toplandığı “dadaş” tipini meydana çıkarmıştır.

Dadaş hamiyet demektir; dadaş uhuvvet, mürüvvet, sükunet demektir. Onun sessiz ve vakur duruşu altında volkanlar dalgalanır.

Aç görünce doyuran, çıplak görünce giydiren bir ahlâkın temsilcisidir o. Bir şehrin ruhunu barındıran ikinci husus o şehrin mescitlerinden, çeşmelerinden, sebillerinden, sokaklarından, gece ve gündüz yolcuya, yolda kalmışa, misafire açık duran hane kapılarından fıskırır.

Coğrafyanın kara-kışa, tipiye rüzgâra meydan okuyan taş malzemesi, belde insanının estetik hüviyetinden aldığı neşe ile evleri, hamamları, medreseleri, tekkeleri, camileri, çeşmeleri oya gibi işlemiştir.

Erzurum topografyası bu manevî hendese üzerinde kalesiyle, tabyasıyla, meydanı ve pazarıyla, dükkânı-tezgâhıyla kendine mahsus bir güzelliğin, uyumun âhengini yansıtır.

Yetmiş yıllara kadar hüviyetli bir şehir olarak hem yerli halka, hem ziyaretçilere Doğu Anadolu'nun nirengi noktası olduğunu fısıldayan Erzurum, bu tarihten itibaren bütün ülkeyi saran modern şehirciliğin kurbanları arasına katıldı.

Modern mimarların şiarı şudur: “Sokağı öldürün”.

Sokağın ölümü mahallenin ölümüdür. Mahallenin ölümü şehrin ölümüdür. Yani ruhun ölümü. Erzurum tarihi hüviyetine saldıran bu zihniyete taşı ve toprağı ile direnmiş; direnmeye de devam etmektedir.

Çifte Minare, Lala Paşa, Yakutiye, Kümbetler ve bilumum taş binalar durdukça, çeşmelerden gece-gündüz kol gibi, buz gibi sular aktıkça bu direniş sürecektir. Çünkü bütün olup-bitenlere rağmen bu ruh ayaktadır ve nesilden nesile devredilip durmaktadır. Elinizdeki eser bu vakur “duruş”un bir numesidir.

Sıtkı Aras *Erzurum'un Manevî Mimarları*'nda tanıtmaya başladığı Erzurum'u ve Erzurumluyu anlatmaya devam ediyor. Erzurum insanını tarihi, coğrafyası ve kültürü içinde inceliyor.

“Duruşu” ve “sükutu”yla meşhur olan Erzurumlunun derin tabakalarına inerek, Erzurumlunun isyankâr tavrının dadaş (ak-siyoncu) tipini, veli (gönül adamı) tipini, hanedan (bey) tipini,

mütefekkir ve âlim tipini, nüktedan tipini örnekleriyle inceliyor. Tüccar tipinin neden doğmadığını, Erzurum'un aziz ve kıymetli evladı bizlere gösteriyor.

Sıtkı Aras, Ziraat Fakültesi profesörü ve Su Ürünleri Bölüm Başkanı olarak Üniversite'ye ve çevreye kazandırdığı tesisler yanında sosyal ilimler mensuplarına da öncülük etmektedir. Dahası kıymetli kardeşimiz Erzurum'un da bekçiliğini yapmaktadır.

Kitabın üçüncü baskısına, Sıtkı Aras muhtelif fotoğraflar ekleyerek kitabın daha zenginleşmesini sağladı. Aziz kardeşime sağlık ve mutluluklar dilerim.

Şubat 2019
EZEL ERVERDİ

İÇİNDEKİLER

- 11 Önsöz
- 17 **1. BÖLÜM: ERZURUM'DA İSYAN RUHU:**
Dadaşlık ve aksiyonculuk
- 19 Erzurum'da İsyan Ruhı
- 31 **2. BÖLÜM: ERZURUM'DA HİZMET RUHU: Hânedanlık**
33 Erzurum'da Hânedanlık ve Hizmet Ruhı
- 63 **3. BÖLÜM: ERZURUM'DA VELİLİK**
65 Erzurum'da Veli ve Velilik Ruhı
- 81 **4. BÖLÜM: ERZURUM'DA NÜKTE VE NÜKTEDANLIK**
83 Erzurum'da Nükte ve Nüktedanlık
- 97 **5. BÖLÜM: ERZURUM'DA İLİM VE ÂLİMLER**
99 Erzurum'da İlim ve Âlimler
- 103 **6. BÖLÜM: ERZURUM'DA DESTAN VE NAMELER**
105 Erzurum'da Destan ve Nameler
115 Çileyle Yoğrulmuş Erzurum Manileri ve İpsiz Bağlanak
- 119 **7. BÖLÜM: ERZURUM'DA BAZI ÂDETLER VE İNANIŞLAR**
121 Erzurum'da Ziraat ve Ziraatla İlgili Âdetler
129 Erzurum'da Kullanılan Mahallî Ölçü Birimleri
136 Erzurum Ziraatında Kullanılan Mahallî Ölçü Birimleri
140 Erzurum Köylerinde Haktarlık ve Haktar Hakları
146 Erzurum'da Sayılı Günler ve İklim Üzerine İnanışlar
156 Erzurum Dolaylarında Evlenme ve Düğünle İlgili Âdetler
171 Erzurum'da Sosyal Yardımlaşma, Sosyal Dayanışma
ve Arafalık Dolanma
174 Erzurum Düğünlerinde Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşmaya
Vesile Olan Âdetler

- 178 Erzurum Köylerinde Genç Yavukluların Kavuşabilirlik Testleri ve Rüyaların Esrarı
- 182 Erzurum'da Marhama Atma
- 185 Erzurum'da Tekerlemeli Çocuk Oyunları
- 192 Erzurum'da Vasıtalı (Araçlı) Oynanan Çocuk Oyunları
- 198 Erzurum'da Vasıtasız Oynanan Çocuk Oyunları
- 202 Erzurum Köylerinde Kış Hayatı
- 221 8. BÖLÜM: KAFESE MAHKÛM EDİLEN KARTAL**
- 223 "Erzurum" İsmi
- 226 Erzurum'un Kalkınma Hamlesi ve Derede Boğulmak
- 228 Kafese Mahkûm Edilen Kartal
- 232 Hüseyin Avni mi? Cevat Dursunoğlu mu?
- 234 Pasin'in Ortasında Batan Bir Ay
- 237 Erzurum'da ve Diğer Bazı Yerlerde Kutsiyet Atfedilen Sular ve Balıklar
- 244 Postlu, Aras ve Çoban Dede
- 247 Çoban Dede Köprüsü ve Menkıbeleri
- 255 Erzurum Dolaylarında Türk-Kürt Münasebetleri
- 259 Tunçlaşan Altınlar, Çölleşen Meralar
- 262 Çamdan Şılgaya, Bülbülden Kargaya
- 264 Kıyameti Biz Mi Koparacağız?
- 267 Çilesini Seyredip, Nimetine Konmak
- 270 Yerleri Doldurulamayan Kelimeler
- 273 İlk Beşlerden Son Beşlere
- 276 Kırk Yılı Aşan Bir Sitem

ÖNSÖZ

*Erzurumlular, ihtiva etmiş oldukları
manâyı, sükutlarıyla en iyi şekilde
ifade eden kimselerdir.*

F. Nafiz

İnsan, eşref-i mahlukattır ve Cenab-ı Hak onu kendisine halife olarak yaratmıştır. Bu şerefe nail olabilmesinin esbab-ı hikmetini hocalarımız, yaratma anlamında olmasa bile, bir şeyi yapabilme, icat edebilme özelliğine bağlamaktadırlar.

Hz. Ali insan için; “Sen kendine hor bakma, bütün âlem sende gizlidir” cümlesini kullanmışlardır. Büyük şairimiz ve mutasavvıfımız Şeyh Galip, bu övgü cümlesini şu şekilde şiirleştirmişlerdir.

*“Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen”*

Yani, sen kendine hoş bak, Alemin kalesi, tüm yaratıkların göz bebeğisin. Yine büyük mütefekkirimiz İbrahim Hakkı Hazretleri insan gönlüne şu şekilde seslenmektedirler;

*“Olmasa kibrinle riya
Sensin ol beyt-i kibriya
Cümle cihan seninledir
Vasfedemez gönül seni”*

Büyük Akif’imiz ise insana şu şekilde bakmaktadır;

“Senin mahiyetin hatta melekten bile ulvidir

Avalim sende punhandır cihanlar sende matvidir”

Erzurum’un renkli simalarından Naim Hoca’dan aldığım, ancak kime ait olduğunu maalesef tespit edemediğim insan hakkındaki çok güzel bir beyitin meali şu şekildedir: “İnsan bu âlemde bir noktadır. Ancak bu noktanın altında binlerce derya gizlidir.”

Bütün bunlardan ötürüdür ki, insan hakkında hüküm verme, insanın iç âlemine nüfuz edebilme dünyanın en zor meselelerinden birisidir. Ancak, dış etkilere karşı gösterilen tepkilerin farklılığı nisbetinde bazı hüküm kısıntıları elde edilebilmektedir.

Bilindiği gibi, dünya üzerinde insanlar haricinde, cemiyetler halinde yaşayan canlılar bulunmaktadır. Arılar, karıncalar bunlardan ilk akla gelenlerdir. Onbinlerce, yüzbinlerce arının veya karıncanın içerisinde sadece birisini incelemek tümü hakkında fikir edinmek için yeterlidir. Çünkü dış etkilere karşı hep aynı tepkiyi göstermektedirler. Ancak, eşref-i mahlukat olan insan böyle değildir. Mesela, Afrika’da klanlar halinde yaşayan ve dış görünüşleri bakımından birbirlerinin aynı olan insanların dahi, aynı etkilere karşı tepkileri çok farklıdır. Çünkü, bir derinlik, bir farklılık, mevzu bahistir. İşte kanaatimize göre, bu derinlikler, bu farklılıklar tüm dünya insanları içerisinde, Anadolu insanında, Anadolu insanı içerisinde de Erzurum insanında biraz daha barizdir. Kıymetli şairimiz Faruk Nafiz’in Erzurum insanı hakkındaki şu cümleleri, iddiamızı destekler mahiyettedir; “Anadolu şehirlerinin garip bir hususiyetleri vardır. En büyüğünü, en garibini altı saat içinde anlamak kabildir. Bununla beraber, Erzurum’u iki üç günde gezmek mümkün olduysa da anlamak kabil olmadı. Erzurumlular ihtiva etmiş oldukları manâyı, sükutlarıyla en iyi şekilde ifade eden kimselerdir”.

İnsanların kabiliyetleri, kapasiteleri hakkında fikir edinmede, onun sükutu, anlayanlar için çok önemli ipuçları verebilmekte-

dir. Mesela, Anafartalar Savaşında oldukça meşhur olan Mustafa Kemal Bey'i Ulu Hakanımız Sultan Abdulhamid çok merak ederler. Birgün yeğenlerinden birisine bir çift ceylan hediye olarak getirdiğini ve kendilerinin bahçede olduğunu söylerler. Böylece büyük padişahımız, merak duymuş olduğu zata kısa bir göz atma imkanı bulur. O günkü hatıra defterine şu kayıtları düşer. "Çok müthiş bir sükutu vardı". Evet, sükuta atılan kısa bir bakıştan kabiliyet, kapasite hakkındaki hükümler sergilenmiştir.

Kıymetli hemşehrimiz Nevzat Köseoğlu fahri hemşehrimiz Tanpınar'ın *Beş Şehir*'ini tahlil ederken Erzurum insanı için şunları söylemektedirler:

"Tanpınar, beş şehirden dördünün coğrafyasını, mimarisini tarihini anlatır. Erzurum faslında ise, insanlar daha iyi görünsünler diye, bunlar arkaya çekilmiştir. Her kesimden çeşitli insanların mizacını veren çarpıcı fıkralar anlatılır. Hattatlar, âlimler, hafızlar, ağalar, beyler, rençberler, mebuslar, belediye başkanları ve hatta Erzurum'un meczup Tahsin'i bile bu kadronun içerisinde.

Mehmet Kaplan gözlüklerini tamir için Taşmağazalar'ında bir ustaya verir. Borcunu sorduğu zaman "Bey buna da para alınır mı?" cevabını alır. Bu tavır "Bayrağın bile parasız tutulmadığı" devrimizde büyük âlimimizi adeta çarpar, ve "Cemaat ve Toplum" makalesini kaleme alır. Burada dünyada cemaat ruhunun sadece Erzurum'da yaşanmış olduğu vurgulanmaktadır.

Halen Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü'nü yürütmekte olan değerli ilim adamımız Prof. Dr. Mehmet Şahin'in Erzurum insanı hakkında çok güzel bir tesbit bulunmaktadır; "Kayseri (kendileri Kayserilidirler) büyük âlim, büyük tüccar, büyük politikacı yetiştirebilmektedir. Fakat Kayseri kültürü bir Vehbi Efe'yi bir Hacı Salih Sezgin Efendi'yi, bir Demirci Hacı Mehmet Efendi'yi (Hasankale'de bir demirci ustası) katiyetle çıkaramaz".

Aynı şekilde Kırıkkale Üniversitesi eski rektör yardımcılardan Prof. Dr. İsmet Toprak bir hatıralarını şu şekilde dile getirmektedirler "Erzurum'da uzun yıllar kalıp çeşitli dostlar edindim. Bunlardan birisi de Taşmağazalar'da bir konfeksiyoncuymdu. Uzun

seneler alış verişler yaptım. Dolayısıyla Ankara'ya giderken uğrayıp helallik aldım, hiçbir şey söylemedi. Birkaç yıl sonra kızım Erzurum Üniversitesi'nde bir fakülte kazanmıştı, getirdim ve aynı dostumla tanıştıtarak benim eski defterimde bir hesap açmasını rica ettim. Sahifem açıldığı zaman yüklüce bir rakam gözüme çarptı. Dostum yıllar geçmesine rağmen borcumu hatırlatmayı yüksek nezaketlerine sığdıramamışlardı. Benzer şekilde Ankara'da dostlarım oldu. Bunlardan birisi bir kaportacıydı. Bir ara arabamı tamir ettirip ve borcumu ayın 16'sında ödeyeceğimi söyledim. Henüz ayın 17'sinin öğlen üzeriydi ki, telefonum çaldı ve birçok hakaretlerle birlikte yeni dostumdan tehditler aldım. Atlayıp, giderek borcumu ödedim ve Erzurum'daki dostumun tavrını anlattım. Bilmem ki, kızaracak yüzü varmıştı ki, ders alabilsindi”.

Halen bir üniversitenin rektör yardımcılığını yürütmekte olan değerli dostum Prof. Dr. Ali Gülümser Erzurum'dan güzel bir sahil şehrine nakil etmişlerdi. Gidişlerinden bir müddet sonra bir yakınına yazmış olduğu mektuplarında şu cümleler yer alıyordu; “Yeni şehrim çok güzel, deniz kenarı, yeşillik, ucuzluk, havası temiz. Ancak nerede bulayım Erzurum'un o mert insanını ki (kendileri Çorumludurlar), yürürken arkama bakma ihtiyacı duymayayım”.

İngiliz Büyükelçisi Sir Kelly, 1948 yılında Erzurum'a gelir. Şehir hakkındaki kanaati şudur; “Orada hakikaten Türk kudretinin timsali olan bir muntıkada bulunduğumu hissettim. Bu kültür şehrinde hakikaten çok cesur ve kuvvetli bir zümrenin yaşadığı hissedilmektedir.”

Yine *Hürriyet* gazetesi yazarlarından Cüneyt Ülsever, Erzurum için şu kanaati sergilemektedirler; “Erzurumlular, fitratlarını korumayı becermiş nadir insanlardır. Hatta, Türkiyemize hayatiyet veren iki temel duygu bu şehrimizde damıtılarak ve tarihin kalleş civelere karşı konularak yaşatılıyor denilebilir.”

İşte kanaatimize göre, Erzurum insanının bu farklılıkları şu etkenlerden kaynaklanmaktadır.

1. *Coğrafi konum*: Bilindiği üzere, Erzurum, Küçük Asya ile Kafkasların birleştiği bir noktada kurulmuştur. Kıymetli hemşehrimiz M. Çetin Baydar'ın tabirleriyle “Anadolu’ya sahip olmak isteyen Bizans Kayseri’yle, İran Kisrası’nın kol güreşleri tarih boyunca hep Erzurum üzerinde olmuştur”. Erzurum’un bu özelliği, Dadaş (aksiyoncu) tipini doğurmuştur.

2. *Erzurum’un alperenlerin giriş kapısı oluşu*: Bin yıl ötesinden başlayarak tarih boyunca Orta Asya’dan, Maveraiünnehir’den Anadolu’ya, alperenler akıp durmuştur. Bunların ilk durağı Erzurum olmuştur. Halen daha sadece Pasinler ovasında bu kahramanlardan onyediy tanesinin türbeleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, Horasan Baba, Postlu Baba, Veli Baba, Yağan Baba, Nazlı Baba, Hasan Dede ve Halil Dede’dir.

İşte Erzurum’un bu özelliği, veli (gönül adamı) tipinin doğmasına vesile olmuştur.

3. *Erzurum’un ilim merkezi oluşu*: Dünyanın ilk sübyan okulu Erzurum’da kurulmuştur (Maalesef bugün yerinde yeller esmektedir). Yine dünyanın ilk üniversitelerinden olan Hatuniye ve Yakutiye Erzurum’da kurulmuştur. Bugün nasıl İstanbul Batıya pencere ise, asırlar boyunca Erzurum’da bu üniversiteler sayesinde Anadolu’nun doğuya penceresi olmuştur. Bu özellikler Erzurum’da âlim, mütefekkir tipini doğurmuştur.

4. *Erzurum’un İpek Yoluna kapı oluşu*: Asırlar boyunca, Hint’ten, Çin’den batıya giden kervanlar hep Erzurum’dan geçmişlerdir. Kıymetli yazarımız İsmail Habib Sevük Erzurum’un bu özelliğini söyle dile getirmektedirler: “Onikinci asırdayız. Garbın şimdiki mamurelerinden Berlin henüz doğmamış, Paris taşlık bir beldecik, Londra sisler içinde meçhul bir efsane. Halbuki Erzurum; hem ticaret hem de askerlik noktalarının düğümlendiği mekân. Dört cephede dört haşmetli kapı. Büyük değirmi taşların harekete geçirdiği demir gövdeli ağır kanatlar, tunç gürültüler çıkararak sabahları açılıp, akşamları kapandığı zaman ya Hint’ten, Çin’den gelen veya

Hint'e Çin'e giden, bitmez tükenmez kervanlar kabilelerine yolve-
riyor. Refah, şehirde hava gibi dalgalanıp, su gibi akıyor”.

Erzurum'un bu özelliğinden tüccar tiplerin doğması bekle-
nirdi. Ancak, Erzurum maalesef hiçbir zaman ticarete çok fazla
sıcak bakmamıştır. Bu özellik tüccar yerine bey (hanedan) tipini
doğurmuştur. Çünkü, kervanlar en az üç gün müddetle burada
bedava yiyip içip, yatmışlardır.

5. *Kışların uzun oluşu ve konak odalarının çokluğu*: İlgili bahiste
anlatılacağı üzere Erzurum köylerinde uzun kışlar boyunca halk
konak odalarında oturup, kitap okumaların seviyeli sohbetlerin
yanı sıra çokça da şakalaşmaktadırlar. İşte bu şakalar nüktedan
tipini doğurmuştur. Ayrıca uzun zaman konaklarda sohbet etme
avantajlığı, halk filozofu tipinin doğmasına da vesile olmuştur.

6. *Erzurum köylerinin şehir merkeziyle fazla irtibatlı olmayışı*: Er-
zurum köylerinin şehir merkeziyle fazla irtibatlı olmayışı ve çok
kere kendi problemlerini kendilerinin halletme mecburiyetinde
kalmaları halk hekimliği ve postor (hayvan sağlığı) tiplerini do-
ğurmuştur.

Bunların haricinde mekanların da tiplerin meydana gelişinde
az çok etkileri bulunmaktadır. Mesela, eski Erzurum, Ali Paşa,
İhmal (Topçuoğlu Mah.), Mumcular, Murat Paşalar Oymağı, daha
çok fikir-ruh adamlarını, Çırçır, Gavurboğan, Sıvırcık, Kadana,
Mahallebaşı semtleri ise dadaş (aksiyoncu) tiplerini doğurmuştur.

İşte bu tiplerden bazıları Erzurum'un seviyeli basın organı
Palandöken'de çeşitli tarihlerde işlenmeye çalışılmıştır. Temennimiz
konunun ehli olanların meseleyi derinlemesine ele almalarıdır.

Palandöken gazetesi mensuplarına ve özellikle bu mütevazı ça-
lışmayı 'Erzurum Kitaplığı'nda değerlendirme lütüfunda bulunacak
aziz dostum, Erzurum'un mümtaz evladı Dr. Ezel Erverdi'ye ve
mesai arkadaşlarına teşekkür ederim.